

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД
Изх. № 90018/13
29.06.2022 г.

ДО
ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ,

От името на съдиите от Наказателно отделение на Софийски районен съд, Ви изпращам мотивирано предложение за инициране на изменения в норми на Наказателно-процесуалния кодекс, регламентиращи изискванията за участието на съдебни заседатели в състава на съда, а именно в: чл. 28, ал. 1, т. 2 НПК, чл. 70, ал. 1 НПК, чл. 306 НПК и чл. 433, ал. 1 НПК.

Заявявам, че категорично подкрепям предложението, като в допълнение към изложените в него аргументи, считам, че приемането на тези изменения като цяло ще допринесе за повишаване на бързината и качеството на правораздаването, без това по същество да се отрази на заложените цели, свързани с участието на обществеността при осъществяването му.

С оглед на това моля за Вашето отношение за инициране на процедура за обсъждането и приемането на тези законодателни изменения.

С уважение,
председател на Софийски районен съд:

/съдия Александър Ангелов/

**Предложение за изменение на чл. 28, ал. 1, т. 2 НПК, чл. 70, ал. 1
НПК, чл. 306 НПК и чл. 433, ал. 1 НПК**

Фигурата на съдебните заседатели е традиционен за съдебната ни система институт и е проявление на непосредственото участие на народа при осъществяване на съдебната власт, залегнало в Конституцията. Ежедневната ни правораздавателна дейност като първоинстанционни съдии обаче, ни води до изводи, че случаите, в които актуалната нормативна уредба предвижда участие на съдебни заседатели в състава на съда, надхвърлят целите и за приложение на този институт, поради което отправяме следните предложения за законодателни промени:

1. Предложение за изменение на **чл. 28, ал. 1, т. 2 НПК** в следния смисъл: „един съдия и двама съдебни заседатели, когато за престъплението се предвижда наказание повече от **шест** години лишаване от свобода“

Мотиви:

През последните години бяха направени редица законодателни изменения в НК в насока увеличаване на горната граница на наказанието „лишаване от свобода“, предвидено за някои престъпления, с което механично бе увеличен и видът и броят на делата, изискващи участието на съдебни заседатели в състава на съда. При това обаче съображенията на законодателя за увеличаване на наказуемостта на отделните престъпления, са различни, невинаги продиктувани от необходимост от разглеждане на делата от съдебен състав със съдебни заседатели. (измененията се свързват с преодоляване на ограничения за използване на СРС и събиране на данни по реда ЗЕС, с препоръки на международни организации за по-активна борба с определена категория престъпления, с необходимостта от засилване на наказателната репресия от гледна точка на генералната превенция и т.н.). При това обаче, в настоящия момент съдебните заседатели са ангажирани по дела, за които традиционно не се е предвиждало участието им. Това от една страна пречатства същите да вземат пълноценно участие в процеса, предвид ограничаване на възможността им ефективно да се запознаят и проследят всички отделни производства, в които са определени да участват. Наред с това, увеличеният брой дела, изискващ участието на съдебни заседатели, силно затруднява организационната дейност на съда както при първоначалното определяне на съдебния състав, свидетелство за което са множеството откази на съдебни заседатели и необходимостта от провеждане на неколкостепенен избор, и освен това, увеличеният брой дела, с които са натоварени съдебните заседатели, създава пречки при организацията на

съдебните заседания на конкретния състав и разглеждането на делата в разумен срок, предвид необходимостта при всяко отсрочване на делото, същото да бъде съобразено освен със страните, и с ангажираността на съдебните заседатели по други дела, с работните им, личните и семейни ангажименти.

Всичко това мотивира предложението ни за увеличаване на горната граница на наказанието ЛОС, което се предвижда за престъплението, за да се изисква разглеждането му участие на СЗ, от пет на шест години лишаване от свобода, като същото единствено ще доведе до хармонизиране на института с традиционното участие на представителите на обществеността в правораздаването, и не би довела до ограничаване на участието на обществеността в правораздавателния процес.

2. Предложение за изменение на **чл. 70, ал. 1 НПК** в следната насока: „В досъдебното производство съответният първоинстанционен съд в състав **от един съдия** по искане на прокурора, а в съдебното производство - съдът, който разглежда делото, по искане на страните или по свой почин може да настани обвиняемия за изследване в психиатрично заведение за срок до тридесет дни.“

Мотиви:

На първо място, участието на съдебните заседатели в състава на съда, съгласно принципното положение, залегнало в разпоредбата на чл. 28, ал. 1, т. 2 НПК, е обвързано не от вида на производството и фазата, в която се намира, а от наказуемостта, предвидена за съответните престъпления. Наред с това, в исторически и сравнителноправен аспект, участието им в състава на съда е традиционно за съдебната фаза на производството, която е централна, и в която се решават въпросите за виновността и наказанието, предвид което е предвиден и принципът за участие на обществеността, с оглед оказване на контрол. Освен, че е единствената норма, която предвижда участие на съдебни заседатели в досъдебната фаза, то сравнителният анализ, както в рамките на разпоредбата, така и със сходни институти, сочи, че така предвиденият съдебен състав не кореспондира с целта и тежестта на налаганата мярка. Аргументите в тази насока са следните:

При настоящата уредба настаняването на обвиняемия за изследване в психоневрологично заведение на ДП, независимо от обвинението и тежестта на престъплението, се осъществява от съдебен състав от един съдия и двама съдебни заседатели, като определението подлежи на въззивен контрол - чл. 70, ал. 3 НПК. От друга страна, в съдебната фаза мярката се налага от съда, който разглежда делото, който в зависимост от тежестта на обвинението, може да заседава в едноличен състав, а

определението не подлежи на институционален контрол. Изискването за участие на съдебни заседатели при разглеждане на въпроса на досъдебната фаза на процеса при това се явява несъответно на възможността в хода на съдебната фаза същият въпрос да се реши от едноличен състав с окончателен акт. Освен това, по своите последици времето, през което обвиняемият е бил настанен в психоневрологично заведение, се приравнява на задържане под стража (чл. 70, ал. 6 НПК), доколкото неминуемо води до ограничаване в свободното придвижване на лицето. Аналогичните мерки за процесуална принуда - задържане под стража, домашен арест, мерки за защита на пострадалия, свързани с ограничения в местата, които може да посещава обвиняемият, в досъдебната фаза на производството се налагат от едноличен съдебен състав.

Въдворяването на лица в психоневрологични заведения от различен тип, на основанията предвидени в чл. 89 НК, както и по Закона за здравето, на първа инстанция също се разглежда от едноличен съдебен състав, при това независимо от продължителността на настаняването, която може значително да надхвърли максималния предвиден в чл. 70 НПК срок и да е свързана със значително по-тежки ограничения за лицето.

Видно от изложеното, участието на съдебни заседатели при разглеждане на искане за настаняване на обвиняем за изследване в психоневрологично заведение в хода на ДП не може да се обоснове с тежестта и последиците на мярката, доколкото прилагането ѝ в съдебна фаза, както и налагането на сходни по естеството си но по-тежки или по-продължителни ограничения, се извършва от едноличен съдебен състав.

И не на последно място, доколкото искането на прокурора подлежи на незабавно разглеждане, то необходимостта от осигуряване на съдебни заседатели за участие в производството в условията на спешност, поставя допълнителни затруднения пред организацията на съдебните заседания, свързани с уведомяването и възможността за незабавното им явяване, които възпрепятстват незабавността на произнасянето /принцип, който следва да се съблюдава като водещ в случая, предвид особеностите на лицата, подлежащи на тази мярка и тяхната уязвимост в наказателния процес/.

3. Предложение за изменение на **чл. 306, ал. 1 НПК** в следната насока:

Вариант 1:

(1) Съдът **еднолично, в състав от един съдия**, може да се произнесе и с определение по въпросите относно:

1. определяне на общо наказание на основание чл. 25, 27 и прилагането на чл. 53 от Наказателния кодекс;

2. първоначалния режим на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, когато е пропуснал да направи това с присъдата;

3. налице ли са условията по чл. 68, 69, 69а и чл. 70, ал. 7 от Наказателния кодекс и какво наказание следва да изтърпи подсъдимият; Първоинстанционният съд, постановил условното наказание лишаване от свобода, **еднолично, в състав от един съдия**, се произнася за прилагането на чл. 68, ал. 3 от Наказателния кодекс, а окръжният съд, постановил условното предсрочно освобождаване от изтърпяване на наказанието лишаване от свобода - за прилагането на чл. 70, ал. 7, изречение първо, предложение второ от Наказателния кодекс;

4. веществените доказателства и разноските по делото.

(2) В случаите по ал. 1, т. 1 - 3 съдът се произнася в съдебно заседание с призоваване на осъдения.

(3) Определението по ал. 1, т. 1 - 3 може да се обжалва и протестира по реда на глава двадесет и първа, а по ал. 1, т. 4 - по реда на глава двадесет и втора.

Вариант 2:

(1) Съдът може да се произнесе и с определение по въпросите относно:

1. определяне на общо наказание на основание чл. 25, 27 и прилагането на чл. 53 от Наказателния кодекс;

2. първоначалния режим на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, когато е пропуснал да направи това с присъдата;

3. налице ли са условията по чл. 68, 69, 69а и чл. 70, ал. 7 от Наказателния кодекс и какво наказание следва да изтърпи подсъдимият; Първоинстанционният съд, постановил условното наказание лишаване от свобода, се произнася за прилагането на чл. 68, ал. 3 от Наказателния кодекс, а окръжният съд, постановил условното предсрочно освобождаване от изтърпяване на наказанието лишаване от свобода - за прилагането на чл. 70, ал. 7, изречение първо, предложение второ от Наказателния кодекс;

Нова ал. 2:

(2) Съдът **еднолично, в състав от един съдия**, може да се произнесе и с определение по въпросите относно веществените доказателства и разноските по делото.

(3) **предишна ал. 2** В случаите по ал. 1, т. 1 - 3 съдът се произнася в съдебно заседание с призоваване на осъдения.

(4) **предишна ал. 3** Определението по ал. 1, т. 1 - 3 може да се обжалва и протестира по реда на глава двадесет и първа, а по ал. 1, т. 4 - по реда на глава двадесет и втора.

Мотиви:

В исторически и сравнителноправен аспект, участието на обществеността в правораздаването, под формата на института на

съдебните заседатели, е обвързано с решаването на централните за наказателното производство въпроси, по които съдът задължително се произнася с присъда, а именно има ли извършено деяние, извършено ли е то от подсъдимия и извършено ли е виновно; съставлява ли деянието престъпление и правната му квалификация; подлежи ли подсъдимият на наказание и ако да, какво наказание да се определи. В този смисъл, участието на съдебните заседатели е заложено като гаранция за обществен контрол върху правораздавателната дейност в нейната същинска част.

Същевременно, НПК дава възможност по редица въпроси от „техническо” и организационно естество, които възникват след решаване на централния въпрос, съдът да се произнесе допълнително с определение по реда на чл. 306, ал. 1 т. 1 - 4 НПК. Решаването на тези въпроси е производно от произнасянето по виновността и наказанието, като основно се свежда до приложение на императивни законови правила и задължителните тълкувания на ВС и ВКС, дадени по редица от тези въпроси, и изисква единствено специфични правни познания. Предвид това и участието на съдебни заседатели при решаването им не е правно обосновано, доколкото при произнасянето по тях единствено се допълва крайният съдебен акт на база вече взетото от състава на съда решение. Поради това и към тях не се прилага принципът за неизменност на състава, а следователно и този за непосредственост, допустимо е произнасянето по част от въпросите да се извърши в закрито заседание, за разглеждането им е достатъчно подсъдимия да е редовно призован.

Аргумент за липсата на реална необходимост от участието на съдебни заседатели в състава на съда при решаване на въпросите по т. 1 - т. 4 от ал. 1 на чл. 306 НПК се явява и начинът на определяне на компетентния съдебен състав в производствата по определяне на общо наказание - независимо от тежестта на престъпленията, предмет на осъжданията, при което е възможно съответните осъждания да са постановени не само от различни съдебни състави по чл. 28, ал. 1, т. 1-3 НПК, но и от различни по степен съдилища, компетентен е винаги съдът, постановил последното осъждане. Предвид това е допустимо и в съответствие с целите и духа на закона, съответното произнасяне да се осъществява от съответния като инстанция съд, но еднолично, в състав от един съдия.

Алтернативно, при възприемане на Вариант 2 за изменение - отпадане на съдебните заседатели от произнасянията по т. 4 /в закрито съдебно заседание/, освен останалите аргументи, следва да се подчертае и ангажирането им при сегашната нормативна уредба с несвойствена за тях дейност, обвързана с участие в закрити съдебни заседания, при които се решават въпроси от техническо естество, които са се породили след

влизана в сила на съдебния акт - постъпване на искане от НБПП за изплащане на разноски за служебна защита, молби за връщане на ВД.

4. Предложение за изменение на **чл. 433, ал. 1 НПК** в следната насока: „Реабилитация може да постанови съдът, който е постановил присъдата като първа инстанция, **еднолично, в състав от един съдия**“.

Мотиви:

Мотивите за съответното предложение за законодателно изменение са аналогични с тези по т. 3, а именно, че производството по постановяване на реабилитация е производно, последващо централната фаза на наказателния процес, в която се решават въпросите относно виновността и наказанието, като характерът на решаваните въпроси е правен, и изисква строго юридически познания. Предвид това участието на съдебни заседатели в това производство не е обосновано от исторически, сравнителноправни или други аргументи. Относими са и аргументите по т. 3, касаещи определянето на компетентния съд в производствата по определяне на общо наказание по чл. 25 НК.